

UBAS

University of Bergen Archaeological Series

Nordic Middle Ages – Artefacts, Landscapes and Society.
Essays in Honour of Ingvild Øye on her 70th Birthday

Irene Baug, Janicke Larsen and Sigrid Samset Mygland (Eds.)

UNIVERSITY OF BERGEN

8
2015

UBAS – University of Bergen Archaeological Series 8

Copyright: Authors, 2015

University of Bergen,
Faculty of Humanities,
Department of Archaeology, History, Cultural Studies and Religion
P.O. Box 7800
NO-5020 Bergen
NORWAY

ISBN: 978-82-90273-89-2 UBAS 8
UBAS: ISSN 089-6058

Editors of this book

Irene Baug, Janicke Larsen and Sigrid Samset Mygland

Editors of the series UBAS

Nils Anfinset
Knut Andreas Bergsvik
Søren Diinhoff
Alf Tore Hommedal

Layout

Christian Bakke, Communication division, University of Bergen
Cover: Arkikon, www.arkikon.no

Print

07 Media as
Peter Møllers vei 8
Postboks 178 Økern
0509 Oslo

Paper: 130 g Galerie Art Silk H
Typography: Adobe Garamond Pro and Myriad Pro

Knut Helle †

Historisk-arkeologisk samvirke

Jeg lærte Ingvild nærmere å kjenne da jeg veiledet henne i arbeidet med den historiske hovedfagsoppgaven hun skrev om *Driftsmåter i vestnorsk jordbruk ca. 600-1300*. Hun leverte oppgaven inn høsten 1971 og fikk i 1973 et halvårlig arbeidsstipend fra Norges almenvitenskapelige forskningsråd for å omarbeide og utvide den. I 1976 kom den ut som hennes første bok (Øye Sølvberg 1976).

Temavalget var i og for seg naturlig for en datter av Asbjørn Øye, rektor ved Stend Jordbruksskole, men det lå mer bak enn dette. Ingvild hadde på forhånd arkeologi i fagkretsen. Hun hadde deltatt i utgravninger og var interessert i en oppgave der hun kunne utnytte arkeologisk materiale. På den tiden dreide agrarhistoriske studier i norsk middelalder seg hovedsakelig om jordeiendomsforhold. Det forelå ingen inngående oversikt over måten jordbruket ble drevet på. Det var åpenbart at jordbruksarealet var blitt sterkt utvidet under befolkningsveksten fra 600-tallet og fram til midten av 1300-tallet, da folketapet under Svartedauden og de følgende pestepidemiene førte til sterk sammenskrumpning av det dyrkede arealet. Men for øvrig var det en utbredt oppfatning at driftsmåtene bare hadde gjennomgått få og små endringer i denne lange perioden. Enkelte forskere hadde likevel satt spørsmålsteget ved dette statiske bildet og regnet med at viktige nye trekk fant sted i perioden. Ingvild satte seg fore å prøve disse to hypotesene mot hverandre i en bredt opplagt undersøkelse av vestlandsjordbruket. Her gjorde hun bruk av alle tilgjengelige kilder – arkeologisk materiale, naturvitenskapelige data og skriftlige kilder.

Konklusjonen var at planteproduksjonen kunne ha økt gjennom mer intensiv bearbeiding av jorda – ved bruk av nye og/eller forbedrede redskaper og gjødslingsmetoder, mer omfattende bruk av tidligere kjente redskaper og metoder, og ikke minst gjennom den økte menneskelige innsats per arealenhet som fulgte med det økende folketallet. Men intensivering var neppe så sterk at den kunne kalles en driftsomlegging. Husdyrbruket ble drevet i samspill med åkerbruket og hadde på grunn av naturvilkårene større omfang enn åkerbruket på Vestlandet. Det endret seg etter alt å dømme mer kvantitativt enn kvalitativt i den undersøkte perioden. Befolkningsveksten førte til at utmarksområdene etter hvert ble mer ekstensivt utnyttet til seterdrift og førsanking. Ingvild fant svake indikasjoner på at det fra slutten av 1100-tallet foregikk en økning av husdyrbruket i forhold til åkerbruket, blant annet på grunn av økende tilgang på importkorn. Men noen omfattende driftsomlegging var det heller ikke tale om i februket.

Med hovedoppgaven og omarbeidingen av den la Ingvild et solid grunnlag for sine videre studier av det norske middelalderlandbruket. Senest har hun sammenfattet dem i første bind av *Norges landbrukshistorie* (Øye 2002) og for Vestlandets vedkommende i trebindsverket om *Vestlandets historie* (Øye 2006). Selv kunne jeg umiddelbart dra nytte av hovedoppgaven og vise til den i kapitlet om agrarsamfunnet i den reviderte utgaven av min bok *Norge blir en stat* fra 1974 (Helle 1974).

Ingvilds kildebruk i hovedoppgaven var etter mitt hjerte. Selv var jeg på den tiden i gang med å skrive middelalderbindet i det store firebindsverket om *Bergen bys historie* (Helle 1982), og sterkt opptatt av å bruke alle typer kilder for å belyse byens opphav og utvikling fram til reformasjonen. De store Brygge-gravningene etter brannen i 1955 var fullført, og arkeolog Asbjørn Herteig hadde som gravningsleder rukket å skrive en første, skissemessig oversikt over arbeidet før byjubileet i 1970 (Herteig 1969). Men det vitenskapelige arbeidet med å publisere resultatene var ennå bare i startfasen, og det forelå fortsatt ikke noe på trykk da jeg avsluttet arbeidet med byhistorien i 1982.

I denne situasjonen hadde jeg stor nytte av et nært samarbeid med Herteig. Jeg fikk innblikk i de arkeologiske undersøkelsene og var med på å drøfte resultatene av dem så langt de forelå. På min side kunne jeg bidra med den innsikt i byens tidlige historie som arbeidet med resten av kildematerialet gav meg. Metodisk var nok ikke Herteig og jeg helt på linje, uten at samarbeidet skurret av den grunn. Han mente – som norske arkeologer gjerne gjorde på den tiden – at det arkeologiske materialet primært skulle tale med sin egen stemme, uavhengig av andre kilder. Så fikk man trekke inn skriftlige kilder i etterkant for å utforme de endelige tolkningene.

Mitt metodiske standpunkt var den gang som nå at ethvert historisk problem bør søkes løst ved hjelp av det samlede relevante kildematerialet, uansett hvilken karakter dette har. Når arkeologisk materiale og skriftlige kilder belyser samme tema, bør de utnyttes samordnet. I norsk middelalder er skriftkildene ofte såpass godt kjent at de uunngåelig preger arkeologiske tolkninger. Da er det etter min mening best å trekke dem kritisk inn med en gang i den grad de er relevante, fremfor å la dem farge arkeologiske tolkninger på en mer tilfeldig måte. Omvendt bør relevante arkeologiske resultater selvsagt tas inn i tolkninger av skriftlige kilder.

I dette synet på kildearbeidet var Ingvild og jeg på linje, og det har dannet grunnvollen for et historisk-arkeologisk samvirke oss imellom som nå er inne i sitt femte tiår. Det vil føre for langt å berette hele historien om dette samarbeidet, men jeg skriver gjerne litt om hvordan det begynte og etter hvert tok form.

Etter at Ingvild var ferdig med hovedfaget, fikk jeg høsten 1972 midler til å engasjere henne i kartleggingen av kulturminner på Bergenshalvøya, som et ledd i arbeidet med middelalderbindet av byhistorien. Hun gikk blant annet opp de gamle landeveiene til og fra byen, og satte dem inn i et historisk perspektiv (Øye Sølvberg 1974). Sammen søkte vi å finne igjen i terrenget de eldste grensemerkene for byen, slik de er omtalt i Magnus Lagabøters bylov (Helle & Øye Sølvberg 1974). Begge deler kunne jeg bygge videre på i byhistorien.

Høsten 1973 gikk Ingvild inn i stillingen som vitenskapelig assistent ved Middelaldersamlingen, Historisk Museum, med arbeidsplass på Bryggens Museum. Våren 1979 ble hun museumslektor/amanuensis ved Bryggens Museum og faglig og administrativ leder for utadrettet seksjon. Mens hun satt i denne stillingen, hadde hun i 1982 et ettårig stipend for å arbeide med sin doktoravhandling om tekstilredskapene fra Bryggen. Den ble foreløpig fullført året etter, men kunne først få sin endelige form i 1988, etter at reviderte kronologiske

Ingvild og Knut har delt mange opplevelser. Her fra en ekskursjon til Shetland i 1999. (Foto: privat)

Ingvild and Knut have shared many experiences. Here during a 1999 excursion to the Shetlands. (Photo: private)

data fra Brygge-gravningene var blitt tilgjengelige i 1986 (Øye 1988). I mellomtiden (1984) var Ingvild rykket opp til førsteamanuensis. I disse årene videreutviklet vi stadig vårt faglige samarbeid. Det ble selvsagt ikke mindre tett da vi etter hvert fant ut at vi ville dele livet med hverandre og flyttet sammen.

Midt i 1970-årene ble vi begge trukket inn i arbeidet med å lokalisere det gamle Gulatinget. Her går jeg litt i detalj, fordi det på mange måter er en artig historie. Den forteller om en tid da de faglige miljøene i arkeologi og historie var mindre og mer gjennomsiktede enn i dag og folk visste bedre om hverandre på tvers av grenser mellom fag, forskningsadministrasjon og kulturpolitikk. Vi lærte mye av å konfrontere lokale tradisjoner med historisk-arkeologisk granskning. Og det var spennende å arbeide såpass mangesidig med å løse et begrenset, men samtidig vanskelig problem.

Det begynte med at tidligere fylkesmann i Sogn og Fjordane, Nikolai Schei, i november 1974 henvendte seg til direktør Ingeborg Lyche i Norsk Kulturråd. Gulen kommune ønsket da å reise et minnesmerke på tingstedet, til tross for at det ikke rådte enighet om hvor det lå. Schei var bekymret for at dette kunne gi 'fremtidig grunnlag for feilaktig historieskrivning' og lot sine bekymringer gå videre til 'kulturens voktere'.¹ Kulturrådet sendte Scheis brev over til Norges almenvitenskapelige forskningsråd, som reagerte positivt. I februar 1975 bad forskningsrådsdirektør Adolf Sandbo meg om å avgi en uttalelse til Kulturrådet om den geografiske plasseringen av Gulatinget med en redegjørelse for tingstedets historiske betydning og hvilke angrepsmåter som kunne brukes for å bestemme lokaliseringen nærmere.² Det var et oppdrag jeg gjerne tok på meg, og jeg foreslo i første omgang en befaring i Gulen sammen med Asbjørn Herteig og 'en vitenskapelig assistent', som var Ingvild (Helle 1975).

Befaringen foregikk i juni 1975, etter jeg hadde satt meg inn i de kildene som fantes til lokaliseringen av tinget og den meget omfattende litteraturen om dette. Selv drog jeg med egen båt fra Bergen og brukte et par dager til å se foreløpig på de forskjellige stedene i Gulen som hadde vært trukket inn i diskusjonen om hvor Gulatinget møttes. Etter dette kom Asbjørn og Ingvild opp fra Bergen, og vi foretok resten av befaringen i fellesskap. Vi konsentrerte oss om det mest sannsynlige tingstedet i Eivindvik med kirken og de to gamle steinkorsene, og ellers særlig om Guløy-Floli-området 2-3 km lenger sørøst, dit tinget muligens ble flyttet midt på 1200-tallet. Håkon Håkonssons saga forteller nemlig at kongen flyttet tinget til Guløy og bygde kirke der, og i Magnus Lagabøters landslov fra 1274 var Guløy 'rett tingsted'.

Vi var under kirken i Eivindvik og søkte så langt som mulig å danne oss et bilde av grunnforholdene i området med de to korsene. Vi så nærmere på den vesle halvøya Guløy og Floli-området innenfor. Her ligger *Vollane*, som det het da Torleiv Hannaas, professor i nordisk språkvitenskap og folkeminnevitenskap ved Bergens Museum, skrev ned stedsnavn og tradisjoner i området i 1921. Hans lokale hjemmelsmann, Hans B. Flolid (f. 1860), mente likevel at navnet tidligere måtte ha vært *Tingvollane* og at det var her Gulatinget opphavlig kom sammen. Nordvest for Floli fikk vi lokalisert den såkalte *Kyrkjehågjen* og den sannsynligste muligheten for den *Kyrkjetufta* eldre tradisjon og litteratur helt fra prost Dahls dager hadde omtalt mellom haugen og sjøen i sør med *Kyrkjestøa*.³ Lokalt ble disse kyrkjenavnene satt i samband med Håkon Håkonssons kirke. Under Herteigs ledelse foretok vi en foreløpig undersøkelse av Kyrkjetufta, uten å finne bygningsspor.

I samråd med Herteig var min anbefaling til Kulturrådet etter befaringen at det burde foretas tre begrensede undersøkelser i regi av Middelaldersamlingen ved Historisk Museum: (1) en undersøkelse av grunnforholdene mellom de to steinkorsene i Eivindvik for i det minste å avklare de topografiske mulighetene for en tingplass i området, (2) en liten utgravning av Kyrkjetufta vest for Floli for å se om det hadde stått noen bygning der, (3) en utgravning av det 'system av murer' under torven på Vollane på Floli som var akustisk konstatert under en befaring fra Historisk Museum i 1971. I tillegg til dette mente jeg at det ville ha interesse å få undersøkt grunnen under kirken i Eivindvik. Det siste er det til dags dato ikke gjort noe med, men de tre andre undersøkelsene fikk Ingvild i oppdrag å foreta i 1976.

I januar så hun sammen med botanikeren Mons Kvamme nærmere på den tidligere 'Prestmyra' mellom de to steinkorsene i Eivindvik. De fant at terrassyggen under steinkorset på den såkalte Krossteigen, der kommunehuset i Eivindvik ligger med tilhørende parkeringsplass i dag, måtte ha vært tørt lende i middelalderen og velegnet som tingvoll (Øye Sølvberg 1976b). De to andre gravningene var jeg med på i august. Undersøkelsen av Kyrkjetufta og et annet område i nærheten som ifølge lokal tradisjon også skulle være en kirketuft, avdekket bare ren naturgrunn uten spor av byggevirksomhet. Og mursystemet på Vollane viste seg å være et mindre dreneringsystem, trolig fra 1800-tallet (Øye Sølvberg 1976c; 1977).

At Vollane tidligere skulle være kalt Tingvollane, slik Hans B. Flolid hevdet, er i seg selv en lite sannsynlig stedsnavnsutvikling, og det finnes ingen holdepunkter for den. Området viste seg da i det store og hele å være så våtlendt at det er vanskelig å tenke seg at det noensinne kan ha møtt noe ting der. I dag er det derimot drenert, ryddet og kunstnerisk utsmykket som en symbolsk minnepark for Gulatinget, etter at det ble valgt til tusenårsstad i Sogn og Fjordane.

Bakgrunnen for dette er de nevnte skriftlige kildeopplysningene om at tinget ble flyttet til Guløy. Det eneste stedet som i dag bærer dette navnet, er den kuperte halvøya like utenfor Vollane. Men i det knudrete lendet der kan det bare ha vært holdt ting for geiter, slik journalist og forfatter Albert Joleik skrev i 1918 (Joleik 1918). Om det møtte et ting i nærheten, skjedde det trolig i det flattere lendet innenfor Guløy og Vollane, der brukene på Floli ligger i dag. Men så langt er det ikke noe annet enn selve Guløy-navnet som peker i denne retningen.

Ved nærmere gransking viste det seg nemlig at kyrkjenavnene ved sjøen nordvest for Floli ikke kan ha noe med Håkon Håkonssons kirke å gjøre. Ikke bare var de to små og noenlunde flate områdene som ble satt i samband med Kyrkjetufta, ren naturgrunn. Det ser også ut til at navnet i seg selv er avledet av Kyrkjehågjen på oppsiden og Kyrkjestøa på nedsiden. Gjennom muntlige opplysninger og opptegnelser på gamle utskiftningskart fant Ingvild ut at de to navnene sannsynligvis henger sammen med den gamle ferdselsveien til kirken i Eivindvik. Kyrkjestøa ble særlig brukt vinterstid når isforholdene nordvestover mot Eivindvik gjorde at folk inne fra Gulafjorden måtte lande der på kirkevei og ta seg videre til fots. Veien gikk da over Kyrkjehågjen. Der kunne folk se spiret på kirken i Eivindvik. Alt tyder da på at kyrkjenavnene nordvest for Floli henger sammen med kirkeveien til Eivindvik. Så langt er det heller ikke funnet spor av noen kirke andre steder i Guløy-Floli-området.

Mange år senere, i mitt første år som pensjonist, fikk jeg endelig tid til å skrive den con amore-boken om Gulatinget og Gulatingsloven jeg hadde hatt i tankene siden de oppdagerferdene Ingvild og jeg foretok i Gulen i 1975-76. Der kunne jeg flette inn Ingvilds bidrag til stedfestingen av Gulatinget (Helle 2001).

Som vitenskapelig assistent ved Middelaldersamlingen ved Historisk Museum, og senere amanuensis/museumslektor ved Bryggens Museum deltok Ingvild i arbeidet med den første faste utstillingen ved museet, og hun hadde hovedansvar for den andre faste utstillingen, *Middelalderbyen omkring 1300*, som åpnet i 1987 og ennå ikke er avløst. Hun organiserte også årlige temautstillinger og fikk i stand en egen skriftserie, *Onsdagskvelder i Bryggens Museum*, som hun selv redigerte. Serien bygde på tematiske foredragsserier, og jeg holdt selv noen slike foredrag om middelalderremner. Jeg søkte ellers å hjelpe til under arbeidet med den faste utstillingen, i og med at den fremstilte bysamfunnet i et tidsrom jeg var fortrolig med etter arbeidet med mitt bind av Bergen bys historie.

Midt oppe i alt dette tok Ingvild på seg å skrive middelalderdelen i det første bindet av *Sogndal bygdebok*, som kom ut i 1986 (Øye 1986). Der kunne hun trekke inn de utgravningene hun ledet i det middelalderlige kaupangområdet i Kaupanger i 1977 og senere skrev om i en artikkel om kaupangen i Sogn (Øye 1989). Her falt våre faglige veier igjen sammen. Da jeg besøkte gravningene i Kaupanger, hadde jeg sammen med historiker Arnvid Nedkvitne skrevet rapporten om 'Sentrumsdannelser og byutvikling i norsk middelalder' til det nordiske historikermøtet i Trondheim samme år, der urbaniseringsprosessen i Norden var hovedtema. Det hadde gjort meg interessert i de gamle kaupangene. Da jeg lenge senere, i 2003, skrev den første delen av *Norsk byhistorie* (Helle et al. 2006), stod Ingvilds kaupangartikkel på litteraturlisten. Under hennes arbeid med Sogndal bygdebok kunne vi ellers diskutere forskjellige skriftkilder. Særlig grundig tok vi for oss Kvåle-skiftet i 1314, som gir et enestående, men ikke helt lett forståelig innblikk i hvordan et norsk klyngetun var innrettet på den tiden (DN, 6 nr. 84).

Fra Ingvilds tid som direktør ved Bryggens Museum.

Kong Harald ledsages av Ingvild i forbindelse med festspillene i Bergen i 1992. (Foto: Stein Adler Bernhoft)

A glimpse from Ingvild's tenure as Director of Bryggens Museum.

King Harald accompanied by Ingvild in connection with the 1992 Bergen International Festival. (Photo: Stein Adler Bernhoft)

Islands president Vigdis Finnbogadóttir ønskes velkommen til festspillutstillingen Island i Bergen på Bryggens Museum i 1992.

(Foto: Stein Adler Bernhoft)

Icelandic president Vigdis Finnbogadóttir is welcomed to the Festival exhibition 'Island i Bergen' at Bryggens Museum, 1992.

(Photo: Stein Adler Bernhoft)

I 1988 ble Ingvild tilsatt som direktør ved Bryggens Museum, og året etter ble funksjonen som inspektør for Håkonshallen og Rosenkrantzårnet lagt til direktørstillingen. Før dette hadde de to monumentale historiske bygningene hatt dyktige inspektører – Per Fett for Håkonshallen, Robert Kloster for Rosenkrantzårnet, og senere Kjell Falck for begge minnesmerkene. Men de hadde ikke noe administrativt apparat i ryggen. Dette gjorde at jeg som formann i foreningen 'Håkonshallens Venner' fra 1972 søkte å støtte inspektørene i arbeidet deres. Jeg skrev blant annet i 1985 et lite hefte om Holmen-Bergenshus i middelalderen, som Ole Egil Eide illustrerte og utgav på eget forlag, og i tillegg korte førere for Hallen og Tårnet. Disse formidlingsbidragene ble oversatt til de vanligste turistspråkene.

Jeg var lettet da museumsansvaret for de to bygningene ble lagt til Bryggens Museum med Ingvild som energisk inspektør. Hun sørget for å få orden på omvisningene ved å lære opp flinke studenter, organiserte en egen skoletjeneste og sørget i det hele for at administrasjonen av begge minnesmerkene kom inn i fastere former. Den delen av mitt arbeid i 'Håkonshallens Venner' som jeg hadde følt som den viktigste, var det ikke lenger behov for, og det var med lett hjerte jeg overlot ledelsen av foreningen til andre. Samtidig hadde Ingvild og jeg fått et nytt felles interesseområde.

I 1994 ble Ingvild utnevnt i det nyopprettede professoratet i middelalderarkeologi ved Arkeologisk institutt, Universitetet i Bergen. I 2007 ble professoratet overført til det nye storinstituttet for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap (AHKR). Dermed var det samarbeidet mellom middelalderarkeologi og -historie som vi begge lenge hadde praktisert på privat basis, blitt institusjonalisert. Det borger – håper jeg – for at det vil bli ført videre når Ingvild nå går over i pensjonistenes rekker.

Selv har vi hele tiden fortsatt vårt private faglige samarbeid. Vi har lest og drøftet hverandres manuskripter, foretatt faglige utflukter og dannelsesreiser i inn- og utland og deltatt sammen på seminarer og konferanser. Samtidig har Ingvilds faglige virksomhet som professor etter hvert fått et omfang som strekker seg langt utover det jeg har kunnet følge nærmere med i. Hun har forsket på felter som står meg fjernere enn dem jeg har nevnt. Som ledd i dette har hun deltatt i og ledet større forskningsprosjekter. Og hun har vært aktivt med i internasjonalt forskersamarbeid. Selv har jeg også syslet med ett og annet som Ingvild ikke har vært direkte involvert i.

I dette mer omfattende faglige arbeidet har vårt historisk-arkeologiske samarbeid vært en stimulerende kjernevirksomhet. Samtidig har det beriket et etter hvert ganske langt samliv.

Litteratur

DN = Diplomatarium Norvegicum.

Dahl, N. G. A. 1824. Forsøg paa Besvarelse af Spørgsmaalet: Hvor blev Gulethings-Loven given, og hvor har Gulething staaet, *Budstikken*, 5, 489-528.

Helle, K. og Øye Sølberg, I. 1974. Bergens eldste kjente grensemerker. *Bergens historiske forening, Skrifter*, 74, 1974, 151-201.

Helle, K. 1974. *Norge blir en stat 1130–1319* (Handbok i norsk historie, 3), Bergen – Oslo – Tromsø.

Helle, K. 1975. Innberetning om befarung i Gulen 7.–12.6. 1975 med sikte på å avklare hva som videre kan og bør gjøres i spørsmålet om lokalisering av Gulatingsstedet, til Norsk kulturråd fra professor Knut Helle, 26.06.1975, upublisert.

Helle, K. 1982. *Kongssete og kjøpstad. Fra opphavet til 1536* (Bergen bys historie, 1), Bergen.

Helle, K. 2001. Gulatinget og Gulatingslova: 57, 61-66, Leikanger.

Helle, K., Eliassen F.-E., Myhre, J. E. and Stugu, O. S. 2006. *Norsk byhistorie: urbanisering gjennom 1300 år*. Oslo.

Herteig, A. E. 1969. *Kongers havn og handels sete. Fra de arkeologiske undersøkelsene på Bryggen i Bergen 1955–68*, Oslo.

Joleik, A. 1918. Paa leiting etter Gulatingstaden. *Gula Tidend*, 20.08.1918.

Øye Sølberg, I. 1974. Gamle 'byveger' til Bergen. *Bergens historiske forening, Skrifter*, 74, 1974: 203–18.

Øye Sølberg, I. 1976. *Driftsmåter i vestnorsk jordbruk c. 600–1350* (Skrifter utgitt av Norsk agrarhistorisk forskergruppe, 4) Bergen.

Øye Sølberg, I. 1976b. Innberetning om arkeologisk/botanisk undersøkelse av Prestmyra, Eivindvik i Gulen, 11.-14.1. 1976. Til Norsk kulturråd, upublisert.

Øye Sølberg, I. 1976c. Innberetning om de arkeologiske utgravingene i Gulen, 2.–10.8. 1976. Til Norsk kulturråd, upublisert.

Øye Sølberg, I. 1977. Arkeologiske undersøkelser i Gulen, *Nicolay*, 26, 1977, 28-31.

Øye, I. 1986. Sogndal i mellomalderen ca. 1050–1536. I *Sogndal bygdebok*, 1, 239-264, Sogndal Sogelag.

Øye, I. 1989: Kaupangen i Sogn i komparativ belysning. *Viking* 1989, 144-65.

Øye, I. 1988. *Textile Equipment and its Working Environment, Bryggen in Bergen, c 1150-1500. The Bryggen Papers, Main Series*, 2, Bergen.

Øye, I. 2002. Landbruk under press 800-1350. In Myhre, B. & Øye, I. (Red.) *Jorda blir levevei*. Norges landbrukshistorie, 1, 215-414, Oslo.

Øye, I. 2006. Landbruket i historisk lys. In Helle, K. (Red.) *Vestlandets historie*, 1, 76-129, Bergen.

Sluttnoter

- 1 Nikolai Schei i brev til adm. direktør Ingeborg Lyche i Norsk Kulturråd 26.11.1974.
- 2 Brev fra direktør A. Sandbo i Norges almenvitenskapelig forskningsråd til professor Knut Helle 06.02.1975.
- 3 Torleiv Hannaas, Oppskrifter om stedsnavn og tradisjon fra Guløy-området 1921-22, Hannås 450 [svart notisbok], Etno-folkloristisk arkiv, AHKR, Universitetet i Bergen; jf. Dahl 1824: 496, 506.